

Gaļas šķirņu un to krustojumu liellopu kaušanas rezultāti Latvijā Slaughter Results of Purebred and Crossbred Beef Cattle in Latvia

Inga Muižniece, Daina Kairiša
LBTU Lauksaimniecības fakultāte

Abstract. The aim of the study was to carry out research on the slaughtering of purebred and crossbred beef cattle in Latvia. During the research period (2017–2021), 60411 cattle were slaughtered, 73.5% of obtained carcasses were evaluated according EUROP classification system. The main part of the slaughtered cattle was crossbreds of different breeds – 84.8%. From the purebred group, Charolais cattle were the most slaughtered, together 4819 animals. The evaluation of carcasses was dominated by R musculature (50%) and 2nd fat class (42.8%). In the structure of sexes, the majority were suckler cows with an average age in group of 86.2 months.

Key words: beef cattle, slaughtering, carcasses classification, sex.

Ievads

Agroklimatiskie un ekoloģiskie apstākļi Latvijā ir piemēroti gaļas šķirņu liellopu audzēšanai un tā ir iespēja zemniekiem apsaimniekot savas zālāju platības, tā gūstot peļņu (Lujāne u.c., 2013). Mūsu valstī lielākā skaitā audzē četras gaļas liellopu šķirnes: Šarolē, Herefordas, Limuzīnas un Angus. Palielinās interese arī par Simentāles, Hailandes un Galovejas šķirnes dzīvnieku audzēšanu. Atsevišķos ganāmpulkos tiek audzēti arī Blondie Akvitāņi, Salēras, Tiroles Pelēkās šķirnes, un citu, mazāk izplatītu šķirņu dzīvnieki (Gaļas šķirņu liellopu audzēšanas programma, 2019).

Pētījuma mērķis bija veikt izpēti par gaļas šķirņu un to krustojumu liellopu kaušanu Latvijā.

Materiāli un metodes

Pētījums veikts, izmantojot Lauksaimniecības Datu centra datu bāzē reģistrēto informāciju par Latvijā kautajiem gaļas šķirņu un to krustojumu liellopiem periodā no 2017. līdz 2021. gadam. Piecu gadu periodā nokauti 60411 dažāda vecuma un dzimuma gaļas šķirņu un to krustojumu liellopi, liemeņu vērtēšana atbilstoši EUROP klasifikācijai veikta 44430 jeb 73.5% iegūto liemeņu.

Pētījumā izmantotās šķirnes: Aberdinangus (AB); Galovejas (GA); Hailandes (HA); Herefordas (HE); Limuzīnas (LI); Simentāles (SI); Šarolē (SA); citas šķirnes, tai skaitā Blondie Akvitāņi, Gaļas Shorthorn, Saleras, Hekes,

Deksteras, Aubrak (CŠ). Krustojumu liellopi sadalīti divās grupās atbilstoši to gaļas šķirņu asinībai:

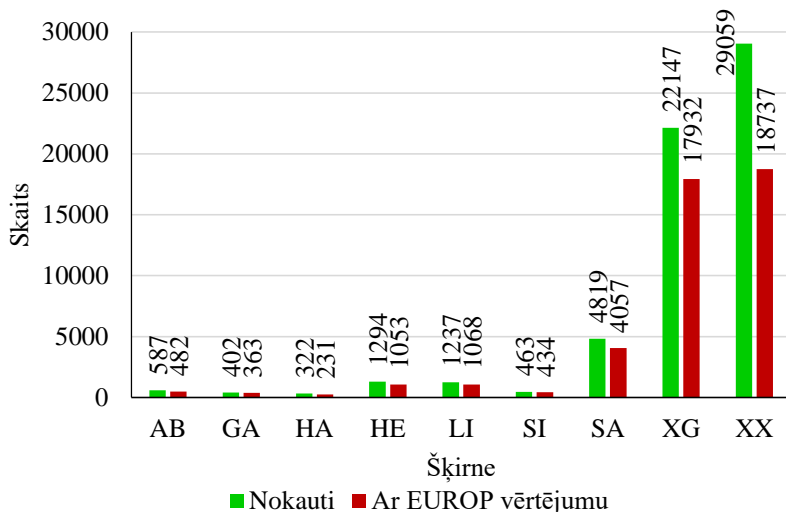
1. grupa – krustojumi ar gaļas šķirņu asinību $\geq 75.00\text{--}99.99\%$ (XG).
2. grupa – krustojumi ar gaļas šķirņu asinību $50.00\text{--}74.99\%$ (XX).

Kaušanas rezultātu analizē iekļauti šādi parametri: kauto liellopu skaits, liemeņu kvalitāte atbilstoši EUROP klasifikācijai, dzimums un vecums.

Atbilstoši MK noteikumiem Nr. 416 “Dzīvnieku liemeņu klasifikācijas noteikumi” (2018), kautuves klasificē dzīvnieku liemeņus, ja to kaušanas jauda iepriekšējā gadā vidēji bijusi vismaz 50 liellopu nedēļā. Klasifikācijā izmanto muskuļojuma klases S, E, U, R, O un P, un tauku slāņa klases 1, 2, 3, 4 un 5. Muskuļojuma klases R, O un P un tauku slāņa klases 1, 2, 3, 4 un 5 iedala trijās apakšklasēs, norādot attiecīgās klases burtu vai skaitli bez “+” vai “-” zīmes vai ar vienu no šīm zīmēm.

Rezultāti un diskusija

Lielākā daļa (84.8%) no nokautajiem liellopiem bija dažādu šķirņu krustojumi – XX un XG. Kā liecina 1. attēlā apkopotā informācija, tad lielākais nokauto liellopu skaits bija ar apzīmējumu XX (29059 liellopi vai 48.1%), bet XG grupā tie bija 22147 liellopi, vai 36.7%.

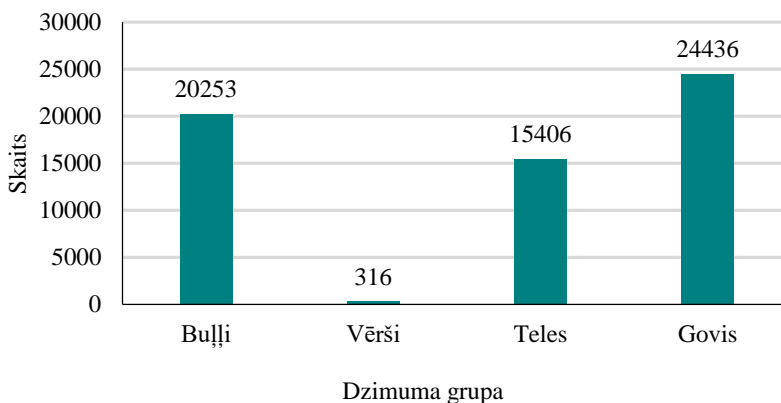

1. att. Latvijā nokauto liellopu un novērtēto liemeņu skaits pa šķirnēm un krustojumiem pētījuma laikā (2017.–2021. g.).

No gaļas tipa šķirnēm lielākā skaitā bija kauti SA šķirnes liellopi – 4819, HE – 1294 un LI – 1237. CŠ liellopi kauti nelielā skaitā, piecu gadu periodā 44 liellopi.

No iegūtajiem liemeņiem, kuriem veikta klasifikācija, 50% novērtēti ar R, R+ un R- muskuļojuma klasi, bet O, O+ un O- muskuļojuma klases ieguvuši 37.4% liemeņi, bet 12.6% gadījumos liemeņi ieguvuši P, P+, P-, U, U+, U- un E, E- vērtējumu. Liemeņu aptaukojums vairumā gadījumu bijis neliels (tauku klase 2, ar + un -) vai ļoti neliels (tauku klase 1, ar + un -), attiecīgi 42.8% un 24.3%. Vidēja aptaukojuma liemeņi (tauku klase 3 ar + un -) iegūti 20.1% gadījumos, bet augstu un ļoti augstu aptaukojuma vērtējumu (tauku klases 4 un 5 ar + un -) ieguva 12.8% liemeņu. No iegūtajiem rezultātiem varam secināt, ka Latvijā kautuvēs kauto liellopu liemeņu kvalitāte pēc EUROP klasifikācijas ir vidēja līdz laba.

Analizējot kaušanas rezultātus sadalījumā pa dzimumiem, redzams, ka visvairāk kautas zīdītāgovis un buļļi, kas attiecīgi veidoja 40.4% un 33.4% no kopējā nokauto liellopu skaita (2. att.). No kautajiem liellopiem 25.5% bija teles, bet vērši kauti nelielā skaitā, tikai 0.5%. Lielais kauto zīdītājgovju skaits raksturo situāciju gaļas liellopu nozarē, parādot, ka lielākā daļa iegūto zīdītājgovju teļu tiek eksportēti, un Latvijā paliek vien neliela daļa jaunlopu vaislai un nobarošanai (Lauksaimniecības gada ziņojums, 2021).

2. att. Nokauto liellopu sadalījums pa dzimumiem.

Kautuvēs tiek realizēti dažāda vecuma liellopi. Pētījumā noskaidrots, ka vidējais liellopu vecums pirms kaušanas teļu grupā bija 19.1 mēnesis, bet vecākās bija zīdītāgovis, vidējais vecums 86.2 mēneši vai 7 gadi (tab.). Mazākais kauto dzīvnieku vecums reģistrēts buļļu un teļu grupā – 0.1 mēnesis, kas liecina, ka šie teļi nokauti vidēji divu nedēļu vecumā, bet vecākā zīdītājgovs nokauta 256.3 mēnešu vai 21 gada vecumā. Vēršu grupā vidējais kaušanas vecums bija 25.6 mēneši, minimālā vērtība 12.4 mēneši, kas liecina par mērķtiecīgu šīs grupas liellopu nobarošanu vismaz līdz viena gada vecumam. No vēršiem 54.4% nokauti līdz 23.9 mēnešu vecumam, 45.6% vecumā no 24.0 līdz 71.3 mēnešu vecumam. Zīdītājgovju grupā mazākais kaušanas vecums bija

13.4 mēneši, bet vecumā līdz diviem gadiem nokautas 128 zīdītāgovis jeb 0.5% no kopējā zīdītājgovju skaita, kas liecina par problēmām teļu neplānotā aplekšanā un tam sekojošām problēmām ar pāragru atnešanos, kas izraisa šo dzīvnieku brākēšanu.

Tabula

Nokauto liellopu vecums pa dzimumu grupām

Dzimuma grupa	Vecums, mēn.		
	Vid.	Min.	Max.
Buļļi	20.7	0.1	194.9
Vērši	25.6	12.4	71.3
Teles	19.1	0.1	154.8
Govis	86.2	13.4	256.3

Secinājumi

Piecu gadu periodā nokauti 60411 dažāda vecuma un dzimuma gaļas šķirņu un to krustojumu liellopi, liemeņu vērtēšana atbilstoši EUROP klasifikācijai veikta 44430 jeb 73.5% iegūto liemeņu. Lielākā daļa no nokautajiem liellopiem (84.8%) ir dažādu šķirņu krustojumi. Tīršķirnes grupā vairāk kauti SA šķirnes liellopi. Lielākā daļa no iegūtajiem liemeņiem ir ar labu muskuļojuma attīstību (50%), bet ar nelielu tauku noslāņojumu (42.8%). Dzimumu struktūrā lielāko daļu no kautajiem liellopiem veido zīdītāgovis un buļļi. Vecuma amplitūda pa dzimumu grupām liela, ir no 0.1 mēneša līdz 256.3 mēnešiem.

Pateicība

Pētījums veikts ESF projekta Nr. 8.2.2.0/20/I/001 “LLU pāreja uz jauno doktorantūras finansēšanas modeli” ietvaros.

Literatūra

1. Gaļas šķirņu liellopu audzēšanas programma (2019): http://lgl.lv/wp-content/uploads/2019/03/Galas.liellopu.audzšanas.pr_.pdf – Resurss aprakstīts 2022. gada 23. septembrī.
2. Lauksaimniecības gada ziņojums – 2021: https://www.zm.gov.lv/public/files/CMS_Static_Page_Doc/00/00/02/32/37/2022_gada_zinojums_p_ar_2021_gadu.pdf – Resurss aprakstīts 2022. gada 23. septembrī.
3. Lujāne, B., Ošmane, B., Jansons, I. (2013). Liellopu gaļas ražošana. *No: Latvijas iedzīvotāju pārtikā lietojamās gaļas raksturojums*. Jemeljanovs, A., Jansons, I., Konošonoka, I.H., Proškina, L. (redaktori), SIGRA, 105.–156. lpp.
4. Ministru kabineta noteikumi Nr. 416. Dzīvnieku liemeņu klasifikācijas noteikumi: <https://likumi.lv/ta/id/300432-dzivnieku-liemenu-klasifikācijas-noteikumi> – Resurss aprakstīts 2022. gada 23. septembrī.